

GAETANO MARIANI: *Il Morgante e i cantari trecenteschi*. Firenze, Casa Editrice Le Monnier, 1953. (4) + 104 pàgs. («Saggi di Letteratura Italiana», I.)

A través de quatre capítols, que versen respectivament sobre «L'eredità canterina», «L'ingenuo comicizzato», «Il travestimento comico degli *exempla* umanistici» i «La fattura dell'ottava», Gaetano Mariani entronca, ara a cavall de coincidències, adés de divergències, *Il Morgante* amb la tradició narrativa popular italiana del segle XIV (de tema artúric, com el *Lancilotto*, de tema carolingi, com el *Carlo Mainetto*, etc.).

En el primer capítol són estudiats aquells temes i motius davant els quals el Pulci adopta una posició passiva i els admet sense sotmetre'ls a un procés de recreació: són els temes del paisatge, dels sentiments humans més primitius — amor, dolor —, el motiu del castell o palau que l'heroi troba al llarg de les seves aventures, el tema del «cavalcare», potser especificat impròpiament (recordeu les clàssiques denominacions de la narrativa francesa i castellana), de la sentenciositat epigràfica, el motiu de la sepultura i, finalment, algunes particularitats expressives del tipus «lasciare con gran pianto», etc.

En el segon capítol són comentats, a través de fines anàlisis estilístiques, aquells que, derivant de la tradició narrativa popular, han estat recreats pel Pulci: hipèrboles i comparacions. La recreació ve donada per la introducció d'elements còmics i paradoxals.

En el tercer és estudiada la posició del Pulci davant el món de la cultura, i en particular del món clàssic, i n'és precisada la divergència amb la narrativa popular. Perquè en el Pulci hi ha «la voluntà (una freda voluntà, si badi) di riscattare il mondo plebeo, popolare dei cantari per creare un poema cavalleresco, un grosso cantare nel quale l'erudizione avesse un posto essenziale, che potesse ridare al poema di Orlando, alla storia dei paladini cara alla fantasia del canterino, la stessa nobiltà di ogni altra opera di poesia»; en una paraula: «il Pulci sottopone dunque il mondo dei cantari a quello che ciamerò — tanto per interderci — un processo di nobilitazione»; però «è indispensabile notare sin d'ora che egli prende como punto di partenza l'opera dei canterini, il materiale che questi inesaurobilmente gli offrivano» (pàgs. 38 i 39). Així, Gaetano Mariani s'aplica a estudiar la posició dels joglars i, immediatament, la del Pulci, advertint que, en els primers, abunden — com és natural — més les reminiscències clàssiques en aquells que són més doctes (*Patrocolo e Insidoria*, etc.). Són estudiades — tot assenyalant el procés d'individualització que realitza el Pulci — les reminiscències mitològiques, no directes, les descripcions de la bellesa femenina, en la qual el Pulci fa una juxtaposició d'elements cultes i populars, la manera — burlesca, àdhuc paròdica — amb què tracta els textos sagrats, cosa que no fa mai amb els clàssics, o amb què intenta d'imitar el to d'aquells, les imitacions dantesques i els llatínismes, relativament abundants.

El quart capítol és un fi assaig estilístic de l'octava en els poemes populars i en *Il Morgante*, de la qual destaca l'íntim dinamisme donat per una sèrie d'elements que Gaetano Mariani va destriant agudament. D'aquest darrer capítol no voldríem deixar d'assenyalar l'estudi de l'adjectivació, per la seva penetració crítica.

Alguns dels temes de què ha anat tractant Gaetano Mariani al llarg del seu assaig són fonamentalment de derivació francesa — *chansons de geste*,

romans — i, en considerar-los en llur projecció dins el món italià, que indubtablement provocà *Il Morgante*, hauriem volgut veure assenyalada, bé que ràpidament, aquesta seva projecció romànica, amb la qual hauria guanyat — segurament — noves perspectives.

Joaquim MOLAS

PEDRO SAMPOL Y RIPOLL: *Notas para una bibliografía de don Gabriel Llabrés y Quintana, hijo ilustre de Mallorca. 1858-1928*. Palma de Mallorca 1954. 104 pàgs. + 1 retrat. («Bolletí de la Societat Arqueològica Lulliana», XXVI, 1935-1936).

En aquestes pàgines s'aplega la bibliografia de l'investigador mallorquí Gabriel Llabrés i Quintana, conegut per les seves edicions de Jafuda Bonsenyor, Pax, *Llibre de Saviesa* i, sobretot, per les del *Cançoner dels Comtes d'Urgell* i de les poètiques de Berenguer de Noia i Francesc d'Olesa. L'obra consta de tres apartats: I. *Libros, opúsculos y obras sueltas* (núms. 1-49); II. *Artículos y documentos*, dividit en a) *Insertos en obras anónimas y de otros autores* (núms. 50-78, més un apèndix: núms. 79-98), i b) *Insertos en publicaciones periódicas* (núms. 99-333); III. *Apéndice a la sección primera: Otros escritos que se proponía publicar* (núms. 334-346). Dins cada secció se segueix un ordre cronològic, i en II b, un ordre alfabètic per revistes. La bibliografia acaba amb un índex cronològic (la utilitat del qual és discutible); hi trobem a faltar, en canvi, un índex de matèries i onomàstic.

El treball del Sr. Sampol consta, doncs, de 346 referències, bé que, en rigor, s'haurien pogut reduir considerablement si l'autor hagués procedit d'una manera menys lleugera. Hi ha treballs que apareixen en l'apartat I com a opuscles (en realitat són extrets) i en el II b com a articles. Un exemple: la tesi doctoral de Llabrés i Quintana versà sobre *Bernardo Dez-Coll es el autor de la crónica catalana de Pedro IV el Ceremonioso de Aragón, que fué escrita por los años de 1365 a 1390* i fou publicada a la «Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos», 3.ª época, VII (1902), 331-347, i VIII (1903), 90-110 i 194-202. Doncs bé: el núm. 20 dóna com a opuscle aquest treball i el núm. 226 com a article de revista. Així mateix resulta excessiu l'apartat II a. Un exemple: els números 66-73 es refereixen a vuit documents que Antoni Rubió i Lluch aprofità de publicacions de Llabrés en els seus *Documentos per a la cultura mig-eval catalana*.

Hem d'advertir, finalment, que les referències bibliogràfiques, no prou precises, són sovint confuses.

Joaquim MOLAS